
Zvěrolékař v akci

Labutěnka

„Dobře, takže ona přišla k vašim dveřím a zaklepala?“

Byl konec listopadu, odpolední ordinační hodiny se chýlily ke konci a na ošetřovně panoval klid. Naše recepční, Sylvia, právě telefonovala. Má pozoruhodnou vlastnost. Umí vést telefonní rozhovor tak, že pokud je zvěrolékař v doslechu, udělá si z jejích slov obrázek o novém případě. Když jsem ten večer poslouchal její komentář, poznal jsem, že se přihodilo něco mimořádného.

„Fajn... Takže zvedá nohu ze země?“

„Dobře... A kde je teď?“

„Aha! Zpátky na jezeře?“

Navzdory konkrétním dotazům jsem netušil, co mě tenhle večer ještě čeká.

Paní, která nám zavolala, žije na předměstí poblíž rybníka. Kolem Thirsku je takových rybníků spousta. Kdysi to byly jámy, kde se těžil jíl, z něž se pálily cihly. Cihelny jsou dávno pryč a opuštěné těžební jámy se zaplnily vodou. Lidé, kteří tam hospodaří, si uvědomili, že když je osadí rybami, budou se k nim sjíždět rybáři ze široka a daleka. Když vlastníte rybník, brzy zjistíte, že vám zaplatí účty lépe než chov hovězího dobytka.

Dáma, která nám volala, vysvětlila Sylvii, že si zrovna dopřávali odpolední čaj, když někdo zaklepal. Ke svému úžasu zjistila, že na prahu stojí bok po boku dvě černé labutě. Velký samec a o něco menší samice. Samice zvedala nožku a bylo vidět, že trpí bolestí. Vypadalo to, jako když si došli do domu pro pomoc. Avšak jak hovor pokračoval, nenadálí návštěvníci zmizeli ve tmě. Nejspíš se vrátili na rybník, který jim poskytoval relativní bezpečí.

Jak mám u všech svatých najít černou labuť na potemnělé hladině jezera?

A i kdybych ji dokázal vystopovat, jak ji mám chytit?

S mírným rozechvěním jsem posbíral nástroje, které bych mohl potřebovat. Nikdy dřív jsem labuť nechytal a pověsti o síle jejích křídel, která dokážou přerazit muži ruku, mi na sebevědomí nepřidaly. Poradil jsem se s ostatními členy personálu, ale nikdo nevyrukoval s nějakým přínosným návrhem. Naopak jsem se dozvěděl, že labuťe mají velice křehké krky, a použití sítě nepřichází v úvahu kvůli možnému poškození peří.

Určitě budu potřebovat asistenci. Naštěstí se Sarah, naše šikovná a výkonná veterinární sestra, nabídla jako dobrovolnice. Částečně se přihlásila proto, že milovala výzvy, ale také už měla dost únavného počítání tablet, bez kterého se každodenní ordinace neobejde. A tak jsme se vyzbrojili vším možným – sítí (usoudili jsme, že ji pro všechny případy vezmeme s sebou bez ohledu na riziko poškození peří), velkou plachtou, smyčkou, (kterou obvykle používáme k odchytu nebezpečných psů) a dokonce teplou dekou. Vše jsme naskládali do terénního auta.

Přestože bylo jen pár minut po páté odpolední, venku panovala tma jako v pytli. Na počátku zimy se v Thirsku rychle smráká. Žijeme v severním Yorkshiru, pouhých třicet kilometrů od nejseverněji položeného města Yarm, kde řeka Tees vytváří přirozenou hranici s hrabstvím Durham. Protože pocházím ze západního Yorkshiru, jsem zvyklý považovat místa jako Harrogate, Ilkley, Ripon a Skipton za „severní“ města, ale Thirsk mezi ně svým způsobem nezapadá. Díky tomu si užíváme dlouhých letních večerů, ale naproti tomu zimní noci tu začínají ve čtyři odpoledne.

Vyročili jsme z ošetřovny do tmy a já se neubráníl pomyslení, že příští zhruba hodina, nebo tak nějak, bude vyložená ztráta času. Labuťe budou plavat uprostřed černého rybníku, nebudou ani vidět, natož aby se daly chytit zvěrolékařem a jeho asistentkou, vybavenými dlouhou tyčí se smyčkou na konci, určenou na odlov zákeřných psů. Mám gumovky, ale jen standardní výšky, takže nebudu schopen brodit se daleko vodou, aniž bych se kompletně zmáčel. Představoval jsem si, jak přede mnou majestátní ptáci elegantně odplouvají do noci.

Dlouhá a úplně temná ulička nás zavedla na parkoviště, kde na nás čekala paní, která nám volala. Její dcera (jak v dnešní době činí každé hodné dítě vybavené mobilem) natočila labuťe, jak klepou na skleněné dveře. Ukázala mi svůj telefon a opravdu tam byly – dvě labuťe stojící na prahu, samice se

tváří rozčileně, zatímco samec tuká zobákem do skla, aby upoutal pozornost. Dojemný obrázek posílil ve mně i v Sarah odhodlání zraněného ptáka chytit. Kdyby se nám podařilo pacientku lapit a bezpečně naložit do auta, mohli bychom ji odvézt na ošetrovnu a pokusit se nohu vyléčit.

A tak jsme se vyzbrojili vším, co by se nám mohlo podle našeho názoru hodit, a za světla baterky jsme se vydali k rybníku. Přibližně po pěti minutách tápání ve tmě jsme dorazili k okraji vody právě v okamžiku, kdy labuť pár vklouzl na temnou hladinu.

„Krucí!“ blesklo mi hlavou. Věděli jsme, že jakmile se ptáci dostanou na vodu, mají nad námi navrch. Zatímco jsem se pokoušel zosnovat nějaký plán, Sarah si uvědomila, že se nám za chvíli ztratí z dohledu. Beze slova, bez varování a bez ohledu na hloubku se vrhla na nejbližší labuť a pevně ji popadla pažemi kolem těla a křídel. Cestou k rybníku jsme probírali možné taktiky, ale o tomhle jsme neuvažovali. Touha pomoci zraněné labuti byla silnější než strach, a naštěstí pro Sarah i labuť se vyplatila. Pomohl jsem kolegyni z vody. V náručí svírala obrovského ptáka a spokojeně se křenila. Stálo při nás štěstí, protože se ukázalo, že lapená labuť je ta s poraněnou nohou. První bod našeho večerního dobrodružství byl úspěšně splněn a Sarah odvedla vynikající práci.

Netrvalo dlouho a objevili jsme příčinu potíží. Ve světle baterky se ukázalo, že elegantní pták má v levé noze zapíchnutý rybářský háček. Vězel velmi hluboko a pevně držel. Nedal se vyjmout bez anestezie a chirurgického náčiní.

Labuť začínala mít našich záchranářských pokusů dost, plácala křídly a vrtěla se. Neuvědomovala si, že se jí pokoušíme pomoci. Chtěla utéct a vrátit se na vodu ke svému partnerovi. Co se jeho týče, tak ten usoudil, že se jedná o děsivý noční pokus o únos a snažil se nás odehnat. Ptákům se nedalo vysvětlit, že jsme tu proto, abychom jim pomohli, a jakmile budeme hotoví, všechno bude zase v pořádku. Po nerovném boji se nám podařilo labuť zabalit do velké deky a naložit ji do dodávky. Někdy jí říkáme „zvířecí sanitka“, ale je to jenom obyčejné auto.

V době, kdy jsme dorazili zpátky do ambulance, byla labuť už pořádně našťvaná. Nejenom že trpěla velkou bolestí, ale navíc se stala obětí únosu a čtvrt hodiny se natřásala vzadu v dodávce. Měla dost dobrý důvod ke vzteku. Sarah záhy vzala situaci do svých rukou, a tak jsme pacientku přenesli na operační sál, kde jsme ji ihned uspali. Za běžných okolností v tomhle

bodě dáváme volně žijícím nebo zatoulaným zvířatům jména. Usnadňuje nám to život, protože jméno zapíšeme do zdravotní dokumentace a na kotec, kde se pacient zotavuje po operaci. V tomto případě jsme nebyli schopni vymyslet nic lepšího než „Labutěnka“. Což pro naše účely naprosto stačilo a Labutěnka brzy spala jako dudek na operačním stole.

Konečně jsem se mohl pořádně podívat na její zranění. Hluboko v noze vězel velký háček. Pronikl až ke kosti, a jak jsem zjistil pomocí skalpelu, pevně se ovinul kolem hlavní tepny zásobující prsty krví. Vodní ptáci mají v nohách velké cévy, které spolu s tepnami vedou velice blízko sebe. Tato zvláštní vlastnost jim pomáhá udržet si tělesnou teplotu a nazývá se „protiproudová výměna tepla“. Teplá tepenná krev proudící z těla ohřívá studenou krev v žilách. Znamená to, že běháky příliš neprochladnou, když labuť (kachna, husa nebo třeba vodní slípka) plavou ve velmi studené vodě. Dále, a to je rozhodující, tělesná teplota neklesne příliš nízko, když se ochlazená krev vrací do těla. Kdybychom se vy nebo já v zimě cachтали v ledové vodě jezera, velice rychle by se u nás rozvinula hypotermie, zato vodní ptáci se s ní díky speciálnímu uspořádání tepen a žil vyrovnávají velmi dobře. Ale právě teď mi tahle zvláštní úprava hodně ztěžuje práci. Musím se vyhnout dvěma velkým cévám, aby nedošlo k závažnému krvácení a já měl jistotu, že Labutěnka bude mít po zbytek zimy pěkně teplou levou nožku.

Jediný způsob, jak háček bezpečně vyjmout, aniž bych způsobil ještě větší škodu, bylo nohu rozříznout. Rybářské háčky někdy mívají protihrot, což znamená, že nemohou být vytaženy ven stejnou cestou, kudy se dostaly dovnitř. Čím víc se za ně tahá, tím hlouběji se zarývají do tkáně, a mohou ji vážně poškodit. Pomocí kleští, které většinou používám k uštipování kovových hřebů při nápravě zlomenin, se mi podařilo ucvaknout háček těsně před protihrotem. Jakmile jsem opatrně vyjmul tuto část, zbytek háčku jsem mohl jemně vytáhnout, aniž bych pacientce způsobil další trauma. Důležité cévy našťastí zůstaly nedotčeny. Ránu jsem zažil vstřebatelným materiálem, protože nebyla šance, že bychom se s Labutěnkou na ošetřovně znovu setkali, abychom jí mohli vytáhnout stehy jako ostatním pacientům.

Píchli jsme jí injekci proti bolesti a antibiotika kvůli možné infekci a rozhodli se ji na noc umístit do kotce. Což se snáze řekne, než udělá, protože napůl oblužená labuť neovládá svůj dlouhý krk. Byl úplně vláčný a hlava se jí nebezpečně kymácela. Museli jsme se Sarah dávat pozor, aby se nesvalila do nevhodné pozice. Poslední věc, kterou by jistě chtěla, je probudit se s bo-

lavým krkem. Plánovali jsme, že ráno vypustíme labuť na rybník k jejímu partnerovi, ale napřed se musí zotavit z operace, takže jsme ji připravili na klidnou, byť osamělou noc.

Druhý den byl pátek. Pátky bývají ve veterinární praxi vždycky hodně rušné, proto Sarah navrhla, abychom se sešli dřív a vydali se k rybníku, než vypukne obvyklý chaos. Věděli jsme, že je to práce pro dva lidi a nějaký čas potrvá, než dostaneme Labutěnku do dodávky. Domluvili jsme se, že si dáme sraz na sedmou.

Labutěnka strávila klidnou, byť trochu nezvyklou noc v psím kotci. Místo v rákosí odpočívala na tlusté dece. Ani jsme se nedivili, že byla trochu podrážděná, když nás ráno uviděla. Sarah (která se stala expertem na lov labutí) pacientku vytáhla z klece a ránu pomazala silnou vrstvou vazelíny, aby byla chráněná před blátivou vodou. Tohle opatření sice moc dlouho nevydrží, ale pomůže při boji proti infekci. Potom jsme nasedli do dodávky a vyrazili k rybníku.

Když jsme nesli Labutěnku zpátky na břeh, kde jsme ji včera večer chytili, začalo vycházet bledé zimní slunce. Za denního světla vypadalo tohle místo úplně jinak než v noci a Sarah měla zatracené štěstí, že se vrhla do vody zrovna tady. O několik metrů dál byla mnohem hlubší a zahučela by do ní až po krk!

Mžourali jsme do mlhy, která se vznášela nad hladinou, a pátrali jsme po nějaké známce přítomnosti černého labuťáka. Nic jsme neviděli. Ozývali se sice už první vodní ptáci, ale nebyly to labutě. Copak se Labutěncin celoživotní partner vydal ji hledat? Byla by to sice hrozná smůla, ale dalo by se to pochopit, když viděl, jak byla jeho družka přepadena, nacpána do dodávky a odvezena uprostřed noci bůhví kam. Kdo by mu mohl vyčítat, že se pustil do pátrání? Lidé, kteří bydleli v domku u rybníka, ti, kteří nás zavolali, za námi přišli a ujistili nás, že v případě potřeby vyhlásí oficiální pátrání. Ale právě teď bylo nejdůležitější pacientku pustit na svobodu, protože se zoufale snažila dostat do vody.

Na vodě působí labutě velmi noblesně, zato na pevnině mají k eleganci daleko. Labutěnka se pomalu a neohrabaně doplahočila k rybníku a ze břehu s nedůstojným žblunknutím spadla do vody hlavou napřed. Avšak po těžkopádném namočení viditelně pookřála. Všichni jsme zadrželi dech. Labutěnka našla ztracené sebevědomí a několikrát opatrně ponořila hlavu pod hladinu, jako by ze sebe chtěla smýt pach, kterým načichla na veteri-

nární ošetřovně. Slunce vystoupalo nad rybník a nám se naskytl okouzující pohled. Důstojný pták se zjevně radoval, že je zase zpátky tam, kam patří.

Vtom se na opačné straně rybníka objevil samec. Blížil se pomalu, ale cílevědomě ke své partnerce. Když se labutě setkaly, samec vydal zvláštní zvuk, jako by říkal: „Díkybohu, že jsi doma! Neměl jsem ponětí, kam ses poděla.“ Potom se stala ta nejpodivuhodnější věc. Obě labutě se propletly krky, jako by se objímaly, a na pozadí vycházejícího slunce vytvořily tmavou siluetu v dokonalém tvaru srdce.

Labutěnka jako by se zázračně uzdravila a bylo nádherné sledovat, jak je šťastná ve svém přirozeném prostředí a se svým životním druhem. Tento typ práce přináší obrovské uspokojení a mezi zvěrolékaři platí nepsaná dohoda, že náklady na léčbu volně žijících zvířat hradíme my. I když pozorovat dvě spokojené labutě plující bok po boku bylo k nezaplacení, čekal na mě seznam ranních pacientů a povinnosti se nedaly dál odkládat.

Labutě mizely v dálce, jako by pluly přímo ke slunci. Divákům na břehu tak dopřály skvělý začátek dne.